

MEZI VÝCHODEM A ZÁPADEM

Zahraničněpolitické směřování Běloruska a jeho
perspektivy

Luboš Veselý

prosinec 2007

Tato studie je nezávislou analýzou autora. Názory vyjádřené v textu nemusí být nutně stanoviskem Asociace pro mezinárodní otázky.

ZAHRANIČNĚPOLITICKÉ SMĚŘOVÁNÍ BĚLORUSKA A JEHO PERSPEKTIVY¹

Po patnácti letech existence Běloruska jako samostatného státu se jeho postavení podobá spíše sovětským satelitům ve střední Evropě během studené války. Příčin existence této „omezené suverenity“ je celá řada, k nejdůležitějším patří neexistence moderní občanské společnosti způsobená nedokončeným procesem národního uvědomění obyvatel Běloruska, s čímž je spojeno přetrvávající tíhnutí představitelů všech úrovní nomenklatury, a částečně i opozice, k Moskvě, jako pro ně přirozenému centru rozhodování a patronu zajišťujícímu ochranu a legitimizujícímu vládu jak uvnitř země, tak i na mezinárodní scéně. Tak jako v případě bývalých středoevropských satelitů je vliv Moskvy zajišťován řadou formálních vztahů v podobě mnoha vojenských, politických a hospodářských smluv, ale také nepřeborným množstvím nástrojů méně formálních jako například známosti ze společného studia či práce v různých sovětských institucích. Právě tyto kontakty byly v běloruském případě využívány mnohem úspěšněji než u jiných bývalých svazových republik, jelikož z důvodů nízkého národního povědomí ergo silné rusifikace byla pravděpodobně nejrozšířenější tamní identitou sovětská². Jak pro období do léta 1994, kdy se prvním prezidentem země stal Alexandr Lukašenko, tak zejména poté se zřetelně ukazuje, že zahraniční politika je funkcí politiky vnitřní a v případě Lukašenkova režimu také v podstatě jen derivátem jeho snahy zprvu o rozšíření a v posledních letech o udržení osobní moci.

Jak běloruská elita, tak i naprostá většina obyvatelstva se s Běloruskem jako nezávislým suverénním státem sžívá pomalu a jejich vztah k domovině by se zřejmě dal nejpřesněji charakterizovat jako nastupující zemský patriotismus. Tento proces je doplňován a umocňován narůstajícími hospodářskými konflikty s Moskvou a spolu s přicházející novou generací, která si nenesé zátěže ze sovětských dob, získává v současné době pozoruhodnou dynamiku.

---

¹ Pozn. v článku je použita transkripce z běloruštiny, nikoli ruštiny a proto se vyskytuje například Miensk, nikoliv Minsk apod.

² podle průzkumu VCIOM z března 1991 se 69% obyvatel Běloruské SSR považovalo především za občany SSSR a pouze 24% za občany především Běloruska (na Ukrajině tento poměr byl 42:46, v Estonsku 3:97). viz. NIKOLYUK, Sergei: The Socio-Cultural Split in the Belarusian Society. In: Towards the new vision of Belarus – Conference materials.

<http://www.belinstitute.eu/images/stories/documents/towards%20new%20vision%20belarus%20articles%20en.pdf>

S příchodem Vladimira Putina do prezidentské funkce v Rusku koncem roku 1999 se rozplynuly Lukašenkovy naděje na tento post a vztahy obou zemí začaly být složitější. Důvodem je zejména Putinova ekonomizace ruské zahraniční politiky a určitou roli jistě hraje i jeho neskryvaná antipatie vůči Lukašenkovi. Zejména v druhém Putinově funkčním období pak začaly zásadní roli hrát konflikty ohledně cen dodávek ruské ropy a plynu, spojené s ruskou snahou o ovládnutí monopolního běloruského přepravce plynu směrem do Evropy Beltransgaz. Lukašenkův zápal pro integraci s Ruskem poněkud ochladl a začal stále častěji akcentovat běloruskou nezávislost a státnost, což v zemi, kde dlouhodobě podle nezávislých sociologických průzkumů považuje více obyvatel za důležitější než nezávislost země zlepšení ekonomické situace, může mít nezanedbatelný efekt³. Když Vladimir Putin v červnu 2002 prohlásil, že jedinou možností spojení obou zemí je vstoupení Běloruska do Ruské federace, uvědomil si běloruský vládce, že by se tím dostal do postavení Putinova poddaného, což by mohlo znamenat brzký konec jeho panování v Bělorusku. Lukašenko pak zdůraznil, že Bělorusko je nezávislým státem a nikdy se nestane severovýchodním ani severozápadním krajem žádné země. Počátkem července se pak Bělorusko po více jak deseti letech existence jako nezávislého státu dočkalo nové státní hymny, jež byla modifikovanou hymnou Běloruské sovětské socialistické republiky, přičemž z jejího textu byly odstraněny všechny zmínky o komunistické straně, Leninovi a Rusku.

Svůj projev u příležitosti státního svátku Dne nezávislosti 3. července (slaveného ve výroční den osvobození hlavního města Miensku Rudou armádou v roce 1944) pak přednesl běloruský a uvedl v něm, hned v úvodu že „Běloruská státnost má slibný základ: čerpá své síly ze starobylé Polocké země, Velkolitevského knížectví, hrdinů grunvaldské bitvy.“ Odvolávat se ke starším obdobím běloruských dějin dříve Lukašenko ve zvyku neměl. Plně v souladu s jeho dosavadním vystupováním však bylo tvrzení, že „ideje běloruské státnosti jsou nerozlučně spjaty s ideami slovanské jednoty, bratrství a spolupráce mezi národy“ a že „Běloruská sovětská socialistická republika vyhlášená 1. ledna 1919 byla prvním skutečným běloruským státem“. Oběti druhé světové války pak podle něj odůvodňují,

---

³ viz. např. НАЦИОНАЛЬНЫЙ ОПРОС В СЕНТЯБРЕ 2007 г. (опрошено 1514 чел., ошибка репрезентативности 0.03)
<http://www.iiseeps.org/eopros47.html>

proč „ideje Nezávislosti, Suverenity a Svobody jsou a vždy pro nás budou svaté“. V projevu jen jednou zmínil Rusko a Svazový stát, přičemž procesu integrace se nevěnoval vůbec.⁴

Když pak v srpnu 2002 ruský prezident na tiskové konferenci po setkání s Lukašenkem navrhl, aby obě země uspořádaly v květnu 2003 referendum o spojení Ruska a Běloruska na základě ruské ústavy, zavedly ruský rubl jako společnou měnu k 1. lednu 2004 a zvolily nového prezidenta v březnu 2004, Lukašenko návrh podrobil tvrdé kritice, označil za nepřijatelný a běloruská státní televize zahájila kampaň podporující státní suverenitu Běloruska.

V roce 2002 byla také do škol zavedena nová, od rozpadu Sovětského svazu již čtvrtá, sada učebnic, jejichž obsah se podobá těm z období 1990-1994, když například o dělení Rzeczpospolité obou národů uvádí: „Běloruská města byla zbavena jejich znaků, magdeburské právo upravující městskou samosprávu, jež existovalo na běloruském území po čtyři století, bylo zrušeno, zavedena byla povinná dvacetipětiletá vojenská služba a ortodoxní církve získala státní status, přičemž katolická ztratila svá dřívější privilegia. Po potlačení národněosvobozeneckého povstání v roce 1830 ruský car zakázal používání slov „Bělorusko“ a „Litva“ a konání bohoslužeb v běloruštině.“⁵

Na počátku listopadu 2002 ruský Gazprom omezil dodávky plynu do Běloruska, s odůvodněním, že vyvezl celé množství dotovaného plynu, které bylo nasmlouvané pro rok 2002. Lukašenko to označil za „neuvěřitelný a bezprecedentní nátlak Kremlu“ a nařídil vládě, aby hledala alternativní možnosti dodávek energetických surovin. Kvůli neshodám ohledně ceny za privatizaci běloruského podniku Beltransgaz ve prospěch Gazpromu nebyla uzavřena dohoda o dodávkách ruského plynu do Běloruska pro rok 2004 a v lednu a únoru ruská strana několikrát zastavila dodávky plynu do Běloruska zcela.

---

⁴ <http://www.president.gov.by/press18790.html#doc> , velká písmena podle originálu, pozn. autora

⁵ LESHCHENKO, Natalia: A fine instrument: two nation-building strategies in post-Soviet Belarus. In: Nations and Nationalism 10 (3), 2004, s.343-344

Lukašenko pokračoval v dosavadních integračních snahách s Ruskem a dalšími zeměmi SNS, i když zřejmě už jen ze setrvačnosti či neexistence jiné alternativy. Koncem dubna dolní komora běloruského parlamentu jako poslední ze všech zúčastněných zemí ratifikovala Smlouvu o jednotném hospodářském prostoru mezi Běloruskem, Kazachstánem, Ruskem a Ukrajinou, podepsanou prezidenty v září 2003 v Jaltě. A i přes počáteční Putinův silný zájem a tlak byl na jaře 2005 zřejmě definitivně odsunut v zapomnění dlouholetý šlágr vztahů obou zemí – zavedení ruského rublu jako společné měny. Na setkání s Lukašenkem v ruském Soči ruský prezident uvedl, že „není na pořadu dne diskuse o konkrétním datu“. Zřejmě aby se Lukašenko utvrdil ve svém snažení být představitelem nezávislého státu, jenž se „nestane součástí jiné země“, nechal v květnu přejmenovat dvě hlavní ulice běloruského hlavního města, po nichž jezdí ze své rezidence do prezidentského sídla v budově bývalého Ústředního výboru Běloruské komunistické strany. Dřívější hlavní třída pojmenovaná po autorovi běloruského překladu Bible Skarynovi (v sovětských dobách Stalinova a poté Leninova) jeho rozhodnutím ze dne na den změnila své jméno na třídu Nezávislosti a ulice partyzána a dlouholetého vůdce běloruských komunistů Mašerova se stala ulicí Vítězství.

Zřejmě z obavy z možného využití ruských televizních kanálů k úmyslnému či neúmyslnému ovlivňování veřejného mínění či diskreditační kampani proti své osobě, omezoval Alexandr Lukašenko jejich příjem v Bělorusku. V 90. letech byly ruské televize hlavním informačním zdrojem průměrného Bělora – ORT bylo vysíláno na celém území, RTR na jeho třech čtvrtinách, Kultura na dvou třetinách a NTV na zhruba třetině.⁶ Jelikož jak početně tak zejména kvalitou a přitažlivostí programu byly nesrovnatelně lákavější než běloruská státní televize, byly i mnohem sledovanější a vlivnější. Postupně byl jejich počet omezen a ty které jsou retranslatovány i nadále, jsou fakticky cenzurovány a k jejich originální verzi mají přístup jen ti, kteří vlastní satelit.

I přes složitý vývoj vztahů Lukašenka s východním běloruským sousedem jej Rusko podporovalo i po Putinově příchodu do Kremlu, a to jak politicky, tak i dodávkami levných energetických surovin. Roli

---

⁶ OWSIANNIK, Siergiej – STRIELKOWA Jelena: Władza a społeczeństwo: Białoruś 1991-1998. Presspublica – Centrum Stosunków międzynarodowych, Warszawa 1998, s.165-166

protektora na mezinárodní scéně pak svědomitě plnilo jak uznáním výsledků nedemokratických parlamentních voleb na podzim 2000, tak i v průběhu konfliktu Běloruska a OBSE kvůli postavení a činnosti mise této organizace v Bělorusku v roce 2002, během zmanipulovaných parlamentních voleb a referenda o zrušení zákazu vykonávat prezidentskou funkci více než dvakrát za sebou v říjnu 2004 a zejména v průběhu prezidentských voleb na podzim 2001 a na jaře 2006.

Rozšířením Evropské unie o státy bývalého sovětského bloku na jaře 2004 se zejména díky aktivitě polských a litevských poslanců Evropského parlamentu, ale i jednotlivých vlád, aktivizovala i doposud bezzubá evropská politika vůči Bělorusku, jež se až do té doby omezovala na verbální odsuzování porušování demokratických zásad a lidských práv. V září 2004 byl pro ty osoby, které tzv. Pourgouridesova zpráva označila za klíčové v případech zmizení několika režimu nepohodlných jedinců a ty, kteří zodpovídají za to, že tyto případy nebyly vyšetřeny, zaveden zákaz vstupu na území EU. Seznam byl poté v prosinci 2004 rozšířen po zfalšovaných říjnových parlamentních volbách a referendu a v dubnu 2006 v reakci na zmanipulované prezidentské volby a následné brutální rozprášení pokojných opozičních demonstrací⁷ a v současné době čítá 36 osob. Tyto vízové sankce jsou v podstatě jediným efektivním instrumentem EU ve vztahu ke stávajícímu běloruskému režimu. Zejména poslední (a největší) rozšíření seznamu prokázalo jeho účinnost a smysl, jelikož mělo ohlas nejen mezi představiteli běloruské opozice, ale i širším okruhem běloruských občanů, a zejména i mezi představiteli režimu, jak ukázala například uražená až hysterická prohlášení předsedy prorežimních odborů a některých dalších „postižených“⁸.

Ještě důležitějším unijním instrumentem je otázka vízové politiky vůči Bělorusku, jež se týká celé běloruské společnosti. Unie opakovaně tvrdí, že má zájem podporovat mezilidské kontakty (people to people contacts), závěry Rady pro všeobecné záležitosti a vnější vztahy z 10. a 11. dubna 2006

---

⁷ Závěry GAERC z 10. a 11. dubna 2006

http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/gena/89219.pdf

⁸ Viz např. BELARUSIAN TRADE-UNION BOSS TO INQUIRE ABOUT EU VISA BAN. RFE/RL Newline Wednesday, 12 April 2006 Volume 10 Number 68 <http://www.rferl.org/newline/2006/04/3-CEE/cee-120406.asp>

dokonce hovoří o jejich „zintenzivňování a zprostředkovávání“. ⁹ Na francouzský návrh však mají na základě rozhodnutí ministrů vnitra unie z dubna 2006 schengenská víza zdražit z 35 euro na celých 60 za jednovstupní krátkodobé vízum. S jistotou to bude znamenat snížení počtu Bělorusů, kteří se rozhodnou pro cestu do EU a to zejména poté, co do Schengenu vstoupí nové členské země, které uplatňují vůči Bělorusům velmi liberální cenovou politiku a víza zpoplatňují částkou několika málo eur (Lotyšsko v červnu zavedlo dokonce asymetrický model a vydává víza zdarma). Počet Bělorusů, kteří vyjíždějí do zemí EU, je již nyní velice malý – v loňském roce bylo zeměmi EU vydáno v Bělorusku čítajícímu 10 milionů obyvatel necelých 700 000 víz – tedy méně než 7 % obyvatel – řada z nich má v pase vízum více než jedné země (z toho více než 300 000 do Polska, 130 000 do Litvy a přes 130 000 do zemí Schengenu, přes 20 000 do České republiky a Lotyšska a necelých 6000 na Slovensko).

I přes stálou protizápadní propagandu Lukašenkova režimu je podle dostupných údajů dlouhodobě zhruba polovina až třetina běloruských voličů pro vstup do Evropské unie, přičemž tento údaj klesá spolu se zlepšující se ekonomickou situací v zemi.¹⁰ Relevance těchto údajů samozřejmě diskutabilní vzhledem k situaci panující v zemi a pravděpodobné autocenzuře řady respondentů, snad ale alespoň trochu přibližují názory občanů Běloruska. Navzdory stálé protizápadní a protievropské propagandě režimu si však většina běloruského obyvatelstva i elity přeje zlepšení vztahů země se západem¹¹. Po vstupu Polska a dalších dvou sousedních zemí – Litvy a Lotyšska – do Unie v roce 2004 se dá předpokládat, že pokud budou mít Bělorusové možnost do těchto států cestovat, bude jejich úspěšný hospodářský rozvoj v rámci Unie přitažlivým modelem pro ještě větší počet občanů Běloruska.

Na jaře 2006 Alexandr Lukašenko úspěšně zorganizoval své „znovuzvolení“ posvěcené Moskvou. Ještě před tím, než proběhla oficiální inaugurace, oznámil ruský státní monopol Gazprom, že bude od

---

⁹ Závěry GAERC z 10. a 11. dubna 2006

http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/gena/89219.pdf

¹⁰ DRAKACHRUST, Jurij: Evropa v Belarusi i Belarus v Evrope: beloruskaja politika ES i otnošenie bielorusov k Evropie. In: MANAJEV, Oleg (ed.): Belarus i „bolšaja Evropa“: v poiskach geopolitičeskogo samoopredelenija. Novosibirsk 2007, s.54-56

¹¹ k této otázce viz také BULHAKAU, Valer: Belarus: ni Evropa, ni Rasieja. Mierkavanni bielaruskich elit. Vydaviectva „Arche“, Varšava 2006, (on-line bělorusky a rusky na <http://arche.bymedia.net/2007-knihi/zmiest01.htm>)

Běloruska požadovat platby za dodávky zemního plynu na úrovni evropských cen, přičemž Bělorusko platilo necelých 47 USD za 1000 m³ a evropským odběratelům dodával Gazprom stejné množství plynu za 230 USD. V průběhu dalších měsíců se Lukašenko snažil různým manévrováním vyhnout se jak prodeji strategicky důležitého tranzitního plynovodu vlastněného státním podnikem Beltranshaz, tak i zvýšení ceny plynu. Na tiskové konferenci pro ruská regionální média koncem září Lukašenko například uvedl, že cena dodávek ruského plynu do Běloruska pro rok 2007 požadovaná Gazpromem by znamenala zpřetrhání všech vztahů mezi Ruskem a Běloruskem. Zároveň zdůraznil, že Bělorusko trvá na současné ceně za plyn, jelikož v rámci svazového státu nemůžou být různé ceny plynu. Prohlásil rovněž, že se Bělorusko nikdy nestane částí Ruska, ať už jejím oblastí nebo gubernií a že nechce být prvním a posledním běloruským prezidentem.

Rusko v závěru roku pohrozilo Bělorusku zavedením dovozního cla na některé výrobky, spojilo otázku prodeje Beltranshazu a ceny plynu s výší ruských daní na ropu exportovanou do Běloruska a 31. prosince byla dvě minuty před půlnocí podepsána smlouva o dodávkách a tranzitu ruského plynu v Bělorusku na roky 2007 až 2011. Pro rok 2007 byl stanoven více než dvojnásobek dosavadní ceny – 100 USD za 1000 m³. Od roku 2008 má podle smlouvy cena dále postupně růst, aby v roce 2011 dosáhla tržní úrovně platné pro západní Evropu. Zároveň byl zvýšen poplatek za tranzit ruského plynu přes Bělorusko z dosavadních 0,75 USD na 1,45 USD za 1000 m³ a 100 km. Za 2,5 mld. USD pak ruský Gazprom má během čtyř let získat 50% podíl v Beltranshazu.

Po ostrém konfliktu ohledně dodávek ropy a uzavření ropovodu Družba, jímž je tato surovina do země dopravována, se Bělorusko zavázalo platit Rusku 70% příjmů z vývozní daně na petrochemické výrobky, přičemž za dva roky se má tento podíl má zvýšit až na 85%. Koncem ledna Lukašenko prohlásil, že by Bělorusko mělo od Ruska požadovat platby za pronájem půdy ležící pod ruským plynovodem Jamal směřujícím přes běloruské území do Evropy. Nařídil také zavedení opatření na úsporu spotřeby energie a požadoval, aby menší výrobci tepla jako například státní statky nespalovaly uhlovodíky, ale dřevo. První vicepremiér Siamaška poté oznámil, že během dvou a půl let by při nákladech mezi 15 a 30 miliony USD mohla rafinérie v Novopolocku odebírat surovou ropu modernizovaným ropovodem z lotyšského přístavu Ventspils.

V rozhovoru pro agenturu Reuters na počátku února označil Alexandr Lukašenko zvýšení cen plynu a ropy ruskou stranou za „barbarské činy“. Lukašenko také prohlásil, že má stále zájem o budování rusko-běloruského unijního státu, avšak zdůraznil, že se Bělorusko nikdy nestane součástí Ruska. Podle něj se také v ruské politice „stále častěji objevují imperiální tóny“. Zároveň uvedl, že chce „vyřešit vztahy se západem“, což však znemožňuje zákaz cestování do EU a USA uvalený na běloruské představitele. Lukašenko také odmítl možnost demokratizace země. V rozhovoru pro ruskou rozhlasovou stanici Echo Moskvy pak 12. února pak prohlásil, že se zmýlili ti, kteří předpokládali, že nedávné neshody s Moskvou v energetické oblasti povedou k obratu v jeho zahraniční politice.

I přes toto prohlášení pokračovala horečná aktivita běloruských představitelů v hledání možností spolupráce v energetické oblasti i s jinými zeměmi než Ruskem zahájená již ke konci roku, čímž se Lukašenko poněkud paradoxně vrací ke koncepcím Běloruské národní fronty z počátku 90. let. Kromě snahy o vyvažování Ruska spoluprací s Čínou, kterou běloruské ministerstvo zahraničí označuje za „strategického partnera“¹² a jež Lukašenkův režim podporuje na mezinárodní scéně, před prezidentskými volbami v roce 2001 mu poskytla nevratnou půjčku ve výši 600 tisíc USD¹³ a dělí se s ním o technologie filtrující přístup k internetovým stránkám, se běloruské vedení nyní snaží o úzkou spolupráci v energetické oblasti s Ukrajinou, Ázerbájdžánem či dokonce Venezuelou.

Počátkem roku 2007 také Bělorusko navrhlo „energetický dialog“ Evropské unii. Ačkoliv Lukašenko prohlašuje, že „odmítá diktát a nátlak ze strany EU“ je zřetelná snaha Miensku o zlepšení vzájemných vztahů. V závěru dubna oznámila Evropská komise, že Bělorusko souhlasilo s otevřením Delegace EU v běloruském hlavním městě, k čemuž dlouho nechtělo dát souhlas. Na jaře pak Bělorusko oficiálně projevilo zájem o spolupráci v oblasti energetiky (a vízové problematiky) se zeměmi Visegrádské skupiny. Sblížení Běloruska a EU je však těžko představitelné jak kvůli existující zátěži ve vzájemných vztazích v podobě nevyřešených záhadných zmizení nepohodlných běloruských politiků z přelomu

---

¹² Приоритеты и направления внешнеполитической деятельности.
<http://mfa.gov.by/rus/index.php?d=policy/common&id=3>

¹³ MALAK, Kazimierz: Polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Białorusi, Akademia Obrony Narodowej Warszawa 2003, s. 118

století a pokračujícímu porušování lidských práv, tak i ze strany režimu nepřijatelnému požadavku na propuštění politických vězňů a uspořádání demokratických voleb, jež by znamenalo s velkou jistotou jeho konec.

Zřetelná je také Lukašenkova snaha dále akcentovat suverenitu země. V dubnu například prohlásil, že „suverenita a nezávislost jsou cennější než výhodné ceny za ruský plyn“.¹⁴ Ještě předtím byla v den výročí vzniku Běloruské lidové republiky (která je stále ještě zatracována podobně jako první republika v dobách ČSSR) zahájena masová propagandistická kampaň sestávající se zejména z koncertů hvězd běloruské pop-music pod širým nebem s názvem „Za Nezávislé Bělorusko“. Jejím vyvrcholením byl koncert na den nezávislosti 3. července v hlavním městě Miensku. Zřetelně navazuje na kampaň „Za Bělorusko“, jež probíhala před parlamentními volbami a referendem v roce 2004 a prezidentskými volbami v roce 2006.

Lukašenko si je zřejmě dobře vědom současné složité situace a snaží se vytvořit stabilní mocenskou strukturu, jež by měla ideologický základ, podobně jako komunistická strana v sovětských dobách nebo Putinovo Jednotné Rusko. Podobná organizace doposud v Bělorusku chyběla, jelikož se legitimita běloruského vládce opírala o nostalgii za Sovětským svazem a integraci země s Ruskem. S tím, jak stále méně lidí teskní za sovětskými časy byť jen z toho prostého důvodu, že si je nepamatuje, a integrace s Ruskem se očividně nedaří a hlavně stává režimu nebezpečnou, nastává potřeba definovat nové *raison d'être* Lukašenkova režimu. Zřejmě proto bylo v polovině května reaktivováno hnutí „Bílá Rus“ původně založené před referendem z roku 2004, jež má být „sdružením patriotů podporujících kurs uplatňovaný hlavou státu“. Její ideologií bude s největší pravděpodobností budování nezávislého státu na nenacionálním, občanském základě doplněná o zvýšenou snahu vytváření obrazu obklíčené pevnosti a „výjimečnosti běloruského modelu rozvoje“.¹⁵ Nelze však také vyloučit, že se Lukašenko

---

¹⁴ RFE/RL NEWSLINE Vol. 11, No. 68, Part II, 13 April 2007

¹⁵ tomuto tématu se podrobněji věnuje např. USAU, Paval: Ideology of Belarusian State: Propaganda Mechanisms. In: Belarusian society '2007. East European Democratic Centre, Warsaw-Minsk 2007, s. 40-45 nebo RUDKOUSKI, Piotra: Belarusian National Ideology: Contemporary Utopia. *ibid.* s.46-51

bude v této souvislosti snažit i posilovat roli běloruského jazyka, jak by tomu nasvědčovalo do nedávna ještě těžko představitelné spuštění jeho oficiálních internetových stránek v tomto jazyce, k němuž došlo 27. června 2007. Tím by se přiblížil programu národně orientované opozice, kterou by v krátkodobém horizontu možná zbavil části agendy, avšak v delším mohl zahájit proces, jehož by se nutně musel sám stát obětí.

OPOZICE

Současný vývoj se vyznačuje i zvýšenou aktivitou celé běloruské opozice v zemi i na mezinárodní scéně. Ta nebyla dlouho schopna získat v podstatě žádnou mezinárodní pozornost, a to nejen pro vnitřní ideové rozpory, uzavřenost do vlastních problémů a osobních rivalit, ale zejména pro nedostatek osobností schopných pohybovat se a pracovat v diplomatických kruzích a v evropském politickém prostoru. To se týká i představitelů rozehnaného 13. Nejvyššího sovětu, kteří usilovali o pokračování v jeho práci a ač měli do vypršení jejich původního poslanceckého mandátu v roce 2000 určitou legitimitu danou zejména zastoupením v Parlamentním shromáždění OBSE, nedokázali na mezinárodní scéně mnoho. Důvodem je i jednoznačná orientace zejména levicové a středolevé části opozičního spektra na Moskvu a víra v nemožnost změny politických poměrů v zemi bez „posvěcení“, ne-li přímo iniciativy Kremlu a tudíž i relativní nezájem o vztahy s kýmkoli jiným než Moskvou.

První hlavou státu, která se oficiálně sešla s představiteli běloruské opozice po příchodu Alexandra Lukašenka k moci, byl Václav Havel, který 13. prosince 2000 přijal na základě iniciativy Běloruského centra Společnosti Člověk v tísni pět zástupců opozičních stran a iniciativ¹⁶. Po prezidentských volbách v Bělorusku v září 2001 se pak Havel sešel s nejvýznamnějším běloruským spisovatelem druhé poloviny 20. století a spoluzakladatelem Běloruské národní fronty Vasilem Bykavem. Kvalitativní změna v zahraničněpolitickém postavení běloruské opozice souvisí samozřejmě s rozšířením EU na běloruské hranice na jaře 2004, ale především pak se zvolením Aleksandra Milinkieviče jako jednotného kandidáta opozice pro prezidentské volby v roce 2006. A byl to opět Václav Havel, který tentokrát již

---

¹⁶ bývalého předsedu parlamentu Šuškieviče, předsedy BNF Viačorku a AHP Lebed'ka, ředitele lidskoprávní organizace Viasna a koordinátora Informačního centra mládeže Michaleviče

jako soukromá osoba pozval tohoto bývalého vysokoškolského profesora fyziky ze západoběloruského Grodna na první zahraniční cestu v nové roli prezidentského kandidáta, která se uskutečnila na pražskou konferenci Havlova Fóra 2000 krátce po Milinkievičově zvolení Kongresem demokratických sil 2. října 2005. Poté byl i díky svému charismatu, schopnosti zapojit do svého teamu mladé proevropsky orientované lidi a znalosti francouzštiny přijímán nejvyššími představiteli zemí EU a evropských institucí včetně německé kancléřky Merkelové, prezidentů Litvy Adamkuse, Polska Kaczyńského a předsedy Komise Barrosa. Po březnových volbách, v nichž podle oficiálních výsledků získal 6% a podle nezávislých průzkumů 1/4 až 1/3 hlasů, jej jako předseda Rady EU přijal rakouský kancléř Schüssel a sešel se také s prezidentem USA Bushem, premiéry Norska, Švédska, Finska, Česka a představiteli dalších evropských zemí. V červenci 2006 začalo díky podpoře řady amerických a západoevropských organizací pracovat také zastoupení běloruské opozice v Bruselu – Office for democratic Belarus.¹⁷

Až do zmíněných prezidentských voleb v březnu 2006 měly v oblasti zahraničních vztahů běloruské opozice dominantní postavení politické strany. Kontakty v cizině disponovaly i opoziční nevládní organizace i iniciativy, avšak neměly ani vlastní iniciativu ani vliv na politickou scénu v evropských zemích (snad s výjimkou Slovenska, Česka a do jisté míry i Polska, kde zahraniční politiku směrem k Bělorusku výrazně ovlivňovaly místní nevládní organizace úzce spolupracující s běloruskými partnery). Běloruské opoziční politické strany také mají minimální možnost propagovat svoje ideje a tím i získávat vliv a ve společnosti a z důvodu své naprosté marginalizace a negace ze strany Lukašenkova režimu pochopitelně i nulový vliv na běloruskou politiku. Trpí také uzavřeností a sebestředností, sdružují několik málo stovek osob a připomínají spíše politické diskusní kluby. Po volbách se také začala situace na běloruské opoziční scéně dynamicky proměňovat a největší vliv v zahraničí nepochybně nyní má Aliaksandr Milinkievič. Kvůli neshodám ve vedení Sjedenocných demokratických sil jeho příznivci založili hnutí „Za Svobodu“, jehož ustavující sjezd proběhl 20. května 2007 v západoběloruské Harodni (Grodně). Hnutí se kriticky vymezuje vůči stávajícím opozičním stranám a má ambici sjednotit odpůrce režimu na občanském, nadstranickém základě. Poté, co nedlouho po výše zmíněném ustavujícím sjezdu II. Kongres demokratických sil zrušil post předsedy Politické rady koalice Sjedenocných demokratických sil, který Milinkievič do té doby zastával, se Hnutí podílí jen na některých aktivitách této

---

¹⁷ blíže viz <http://www.democraticbelarus.eu/>

koalice. Podle strategie hnutí „Za Svobodu“ patří k jeho cílům „integrace Běloruska do Evropské unie“. Hodlá také ve společnosti „formovat mínění o významu NATO odpovídající běloruským národním zájmům“. ¹⁸

Z tradičních opozičních stran je nejrozhodnějším zastáncem euroatlantického směřování Běloruska již od počátku 90. let Běloruská národní fronta. Její strategická platforma uvádí, že „vidí budoucnost Běloruska v EU a NATO. Evropská unie je podle ní „zárukou národní bezpečnosti, blahobytu, uchování národních zájmů a hodnot“. Vztahy s Ruskem hodlá BNF rozvíjet „na základě bezpodmínečného respektu z jeho strany k právu Běloruska být nezávislou evropskou zemí“ a běloruská politika „by měla směřovat ke zmenšení monopolní politické, vojenské a ekonomické závislosti na Rusku“. Za prioritu po obnově demokracie pak vidí „obnovu těsné spolupráce s nejbližšími sousedy Běloruska – Ukrajinou, Polskem, Litvou a Lotyšskem“. ¹⁹ Smlouvy o spolupráci BNF podepsala s litevskou konzervativní stranou (2003), polským Právem a spravedlností (březen 2004), českou ODS (březen 2005), Stranou maďarské koalice na Slovensku, estonskou stranou Isamaaliit (léto 2006) a lotyšskou stranou Jaunais laiks (podzim 2006). Od jara 2006 je také pozorovatelem v Evropské lidové straně.

Složitě je určit pozici Sjedenčené občanské strany (Abiadnana Hramadzianskaja Partja - AHP), jež se označuje za „za liberálně-konzervativní“. Vznikla v roce 1995 sloučením Sjedenčené demokratické strany Běloruska a Občanské strany, jež sdružovaly především běloruskou ruskojazyčnou politickou a ekonomickou elitu orientovanou na Moskvu především hospodářsky. Od dubna 2000 je předsedou AHP Anatolij Lebed'ko, jenž zpočátku podporoval Alexandra Lukašenka a po prezidentských volbách v roce 1994 byl od září jeho představitelem v parlamentu. Po volbách v roce 1995 byl místopředsedou výboru pro zahraniční věci běloruského parlamentu. S prezidentem se však rozešel a stal se jedním z jeho nejhlásitějších kritiků a po rozehnutí parlamentu koncem roku 1996 se stal předsedou zahraničního výboru té jeho části, která se nestala Lukašenkovi loajální a usilovala pokračovat v činnosti. Ve svém programu AHP označuje za „logické a vhodné dosažení bezjaderného statusu a optimálního modelu

---

¹⁸ Стратэгія Руху „За Свабоду“. Archiv autora

¹⁹ Strategická platforma Strany BNF schválená VI. sjezdem 1. prosince 2002. <http://www.pbnf.org/index.php?index=3>

neutrality Běloruskou republikou“. ²⁰ Nezmiňuje se však ani o své představě vztahů s Ruskem, ani Evropskou unií a NATO. Zdá se, že řada představitelů této strany by stále upřednostňovala úzkou spolupráci s Ruskem, či si od něj minimálně slibuje podporu jakožto přijatelné alternativě v případě změn v Bělorusku. Podle svých internetových stránek strana „úzce spolupracuje“ s polskou Unií svobody, litevskými konzervativci V. Landsbergise, estonskou stranou Isamaaliit, ukrajinskou stranou Reformy a pořádek, ruským Svazem pravicových sil, britskými konzervativci a Mezinárodním republikánským institutem reprezentujícím Republikánskou stranu USA.²¹

Mimořádně nepřehledné jsou běloruské sociálnědemokratické strany, které podléhají neustálému dělení a slučování opakovaně neuznávaném různými částmi původních či nových stran. Běloruská sociálně-demokratická strana Narodnaja Hramada (Národní shromáždění) původně požadovala zachování neutrality Běloruska, před parlamentními volbami v roce 2004 se však její předseda Mykola Statkievič stal iniciátorem vzniku Evropské Koalice „Svobodné Bělorusko“, jenž požaduje vstup země do EU. Také program konkurenční Běloruské sociálně-demokratické strany (Hramada)²², jejímž předsedou je od dubna 2005 bývalý tajemník Komsomolu Běloruské státní university v první polovině 80. let a Lukašenkovu režimu loajální rektor této university v letech 1996 až 2003 Alexandr Kazulin, požaduje, aby se Bělorusko stalo „plnoprávným a váženým subjektem Evropské unie“²³. Dále se v dokumentu uvádí, že „naším ideálem je neutrální Bělorusko“. Vztahy s Ruskou federací jsou označovány jako „mimořádně důležité“. Běloruští sociální demokraté je vidí jako „strategické partnerství mezi dvěma nezávislými státy“. Podle nich by také Bělorusko mělo „všemožně podporovat směřování Ruska, Ukrajiny a Moldavska do Evropské unie“. Zároveň „berouce v úvahu geopolitickou realitu“ připouští „jako dočasný pobyt ruských vojsk na běloruské půdě“ při „platbě za nájem území, budov, komunikací a také pokrytí ztrát spojených s jejich pobytem na běloruské půdě, včetně ekologického znečištění“.²⁴

²⁰ Program AHP. <http://www.ucpb.org/index.php?page=documents&open=5#8>

²¹ <http://www.ucpb.org/index.php?page=about>

²² strana vznikla 10. dubna 2005 sloučením Běloruské sociálně-demokratické strany Narodnaja Hramada (Národní shromáždění) a Běloruského sociálně-demokratického shromáždění. Vznik nové strany označil za protiprávní dosavadní předseda Běloruského sociálně-demokratického shromáždění a bývalý předseda parlamentu Stanislau Šuškievič.

²³ Program Běloruské sociálně-demokratické strany (Hramada). <http://bsd.org/?q=be/node/30>

²⁴ tamtéž

Opoziční Strana komunistů Běloruska se vyslovuje pro neutralitu ve svazu s Ruskem v rámci Organizace smlouvy o kolektivní bezpečnosti a proti spolupráci s Ruskem a neliší se tak příliš od politiky prorežimních komunistů ani Lukašenkova režimu samotného. Hlavním důvodem jejího setrvání v opozici je spíše osobní než programová nechuť vůči současné vládě.

Výše uvedené strany se pokoušejí spolupracovat v rámci koalice Sjednocených demokratických sil (i když část sociálních demokratů nepodpořila Aliaksandra Milinkieviče jako jednotného kandidáta pro prezidentské volby a trvala na kandidatuře svého předsedy Kazulina). Všechny strany se pak více než rok po volbách zúčastnily v květnu 2007 druhého Kongresu demokratických sil²⁵, jenž schválil Strategii Sjednocených demokratických sil na období do prvních svobodných voleb. Ta se zahraniční politice a jejím perspektivám v podstatě vůbec nevěnuje, zmiňuje pouze „nutnost získání podpory Západu i Ruska“ a „mezinárodní vliv a účast autoritativních mezinárodních struktur jako důležitý faktor“ v kampani, jejímž cílem má být „přesvědčit vládu a společnost o efektivnosti demokratické modernizace“. ²⁶ Skutečnost, že Sjednocené demokratické síly nezahrnuly do své strategie evropskou integraci Běloruska, kritizoval v červnu spolupředseda výše zmíněné Evropské koalice Mykola Statkivič, který uvedl, že by se „proevropské síly měly sjednotit, zejména poté, co vedení Sjednocených demokratických sil ovládla prokomunistická a proruská většina“.²⁷

VÝHLED DO BUDOUCNA

Po několikaletém období politického ustrnutí Bělorusko zřetelně čeká čas dalších změn. Alexandr Lukašenko se dostává do stále složitější pozice zejména z důvodu růstu cen ruských energetických surovin, na jejichž nízkých cenách je běloruská ekonomika závislá a jež nemůže do země dovézt odjinud. Země nutně potřebuje zahraniční investice, jež bude bez hospodářských reforem složité získat.

---

²⁵ Na kongresu byla opoziční uskupení zastoupena následovně: 201 delegátů frakce A.Milinkieviče, 124 frakce Strany komunistů Běloruska, 119 frakce Sjednocené občanské strany, 98 frakce BNF, 95 frakce Svazu práce, 94 frakce Běloruské sociálně-demokratické strany (Hramada), 50 frakce Evropské koalice M. Statkiviče a P.Severynce, frakce Strany svobody a pokroku 28.

²⁶ СТРАТЕГИЯ ОБЪЕДИНЕННЫХ ДЕМОКРАТИЧЕСКИХ СИЛ НА ПЕРИОД ДО ПЕРВЫХ СВОБОДНЫХ ВЫБОРОВ. Archiv autora.

²⁷ Powstaje nowy ruch obywatelski na Białorusi. In: Wiadomości OSW, Numer 105 Wtorek, 5 czerwca 2007 r. <http://www.osw.waw.pl/news/06/070605.htm>

K nim se běloruský vládce odhodlá jen stěží z obavy o jejich možné negativní následky a vznik nespokojenosti ve společnosti (I když v možnost hospodářských reforem realizovaných v podmínkách Lukašenkovy „populistické diktatury“ věří například Valery Karbalevič²⁸). Kvůli Lukašenkově politice v předchozích letech je také stěží představitelná možnost normalizace vztahů se západními zeměmi, i kdyby o ní vážně přemýšlel. Podmínky ze strany Západu – propuštění politických vězňů, dodržování svobody slova a shromažďování, práva na nezávislé a nestranné soudy a práva svobodně volit své zástupce stejně tak jako požadavek na řádné vyšetření případů režimu nepohodlných osob, jež záhadně zmizely na přelomu století,²⁹ jsou pro režim nesplnitelné, jelikož by nutně neznamenal nic menšího než konec jeho samotné existence. Se zmenšující se podporou ze strany Moskvy se tak Alexandr Lukašenko dostává do stále větší izolace a dále se mu zmenšuje manévrovací prostor.

Se změnami, jež za více než dvanáct let jeho vlády v běloruské společnosti proběhly, začíná mít také vážné problémy s legitimizací své vlády. V produktivním věku je nyní generace, jež nezažila Sovětský svaz, a za svoji vlast jednoznačně považuje nezávislé Bělorusko. Projevuje také malý zájem o integraci s Ruskem a naopak obrací svoji pozornost k Evropě. Výzvou pro Lukašenkův režim bude také stále rozšířenější používání internetu a mobilních telefonů, jejichž počet v polovině roku 2006 přesáhl poměr jednoho přístroje na dva obyvatele. Dosavadní zdroje legitimacy režimu, k nimž kromě relativně stabilní hospodářské situace patřily motivy převzaté z dob existence SSSR jako odvolávání se k vítězství ve druhé světové válce, nebezpečí agresivních choutek NATO a posilování slovanského bratrství, jsou povážlivě ohroženy či stojí na hranici vyčerpání. Stále méně je těch, o nichž bývalý poslanec BNF a tajemník zahraničního výboru parlamentu v letech 1990 až 1995 Valancin Holubieu v roce 2003 prohlásil, že „z nejrůznějších příčin, jak ekonomických, tak i v ne menší míře politických, vidí samotnou možnost existence běloruského státu pouze ve spojení s Ruskem“.³⁰ Leitmotiv Lukašenkovy vlády,

---

²⁸ KARBALÉVICH, Valery: Is the authoritarian transformation possible in Belarus? In: Towards the new vision of Belarus – Conference materials.

<http://www.belinstitute.eu/images/stories/documents/towards%20new%20vision%20belarus%20articles%20en.pdf>

²⁹ viz. návrh Evropské unie v tomto směru z listopadu 2006: “What the European Union could bring to Belarus”

http://ec.europa.eu/external_relations/belarus/intro/non_paper_1106.pdf

³⁰ HOLUBIEU, Valancin: Polityczne elity Białorusi wobec wyborów kierunków polityki zagranicznej.

http://www.bialorus.pl/index.php?pokaz=polityczne_elity_bialorusi&&Rozdzial=polityka

jímž bylo sjednocení s bratrským Ruskem, jež mělo zabezpečit ekonomickou prosperitu, se nyní stal zdrojem a symbolem hrozících hospodářských problémů spojených se zvyšováním cen energetických surovin³¹. Dlouho připravovaná ústavní smlouva Svazového státu Ruska a Běloruska, jejíž návrh byl dokončen v červnu 2006 a připraven k předložení radě společného státu, jež se skládá z prezidentů, předsedů vlád a obou komor parlamentů obou zemí, skončí v propadlišti dějin a s ní hlavní motto Lukašenkovy vlády.

Jeho současné snahy zdůrazňovat běloruskou suverenitu v míře dříve nevídané a nejnověji i proces budování „patriotické“ organizace Bielaja Rus, jsou pokusem najít nový ideologický základ jeho vlády. Je možné, že se pokusí vydat cestou některých sovětských stranických tajemníků v jednotlivých republikách na sklonku existence Sovětského svazu a v zájmu zachování své moci vymění stávající ideologii za národní. Na otázku, zda je toho schopen a zda by mu to v Bělorusku někdo uvěřil, je těžké odpovědět, nicméně je třeba si uvědomit, že běloruská národní identita se teprve dotváří a Lukašenko může být součástí tohoto procesu. Ve střednědobé perspektivě by se však stal nutně jeho obětí, jelikož by nutně byl doprovázen posilováním nejen národní, ale i občanské identity. Menší naděje na úspěch má každopádně, pokud se rozhodne svoji další legitimitu odvozovat od vytváření dojmu obklíčené pevnosti, zejména pokud Evropská unie bude schopna liberalizovat podmínky cestování do Schengenského prostoru, jehož součástí budou od roku 2008 hned tři sousedi Běloruska (nehledě na to, že další vymezování vůči Rusku nutně povede k posilování národního sebeuvědomování Bělorusů). Naděje na úspěch nebude mít ani v případě, že by se pokusil následovat některé své orientální kolegy a postupně připravovat jako svého nástupce syna Viktora, jehož v lednu 2007 jmenoval členem Bezpečnostní rady státu.

Mimořádný vliv na další Lukašenkův osud bude nepochybně mít postoj nového ruského prezidenta. Velice pravděpodobné však je, že se Moskva rozhodne v běloruských prezidentských volbách, které by měly proběhnout na jaře 2011, podpořit jiného kandidáta, který by mohl být jak uvnitř země, tak i na

---

³¹ Podle údajů NISEPI v lednu 2007 počet odpůrců integrace s Ruskem poprvé převýšil jeho zastánce. Průzkum ze září tento trend pak potvrdil, když zjistil poměr 47,4 ku 33,8. viz. ГЕОПОЛИТИЧЕСКАЯ ГОЛОВОЛОМКА.
<http://www.iisepts.org/press5.html>

západě přijímán jako liberálnější a nezkompromitovaná postava, zároveň by však prosazoval ruské strategické zájmy. Je možné, že se vhodného kandidáta Rusko pokusí najít mezi představiteli opozice, která se nyní stále zřetelněji dělí na část upírající své naděje na získání moci právě na Kreml, a část spojující budoucnost Běloruska s jeho prozápadní evropskou orientací. Část prorusky orientované opozice již teď usiluje o získání podpory Moskvy a doufá, že se s jejím přispěním dostane k moci v případě vzniku ekonomické či politické krize, nebo se alespoň stane součástí režimu v případě jeho vůle k jednání a inkorporování části opozice. Krystalizace běloruské opozice bude ale pokračovat minimálně do parlamentních voleb, jež by měly proběhnout na podzim 2008 a které také ukáží, jakou mají její různé proudy sílu a odezvu ve společnosti.

V krátko až střednědobém horizontu je v každém případě třeba v Bělorusku očekávat změny. Jejich průběh i výsledek může kromě Ruska ovlivnit i Evropská unie, bude-li dnes schopna kromě zmíněné liberalizace vízového režimu daleko účinněji a rozhodněji podpořit demokratickou opozici a také v rozhodující moment nabídnout politicky a především ekonomicky přitažlivější alternativu dalšího směřování Běloruska. V takovém případě by měl naději na úspěch prozápadní proud opozice reprezentovaný dnes nejvýrazněji Aliksandrem Milinkievičem a kolem něj seskupenou mladší generací liberálně-národní inteligence. Pokud se však s Ruskou podporou dostane k moci další představitel postsovětské nomenklatury, je možné očekávat pokračování současné linie „omezené suverenity“ či v lepším případě snahu o uplatňování „multivektorové“ politiky a lá Leonid Kučma v zahraničněpolitické oblasti a kosmetické změny směřující k méně extravagantnímu stylu vládnutí ve stylu ruské stále řízenější demokracie uvnitř země.

V každém případě se do Běloruska v obměněné podobě vrátí debata z počátku 90. let o zahraničně-politické orientaci země. Přívrženci prozápadního a evropského směřování budou tentokrát mít nepochybně větší šance jí ovlivnit, avšak jejich vyhlídky na úspěch jsou krajně nejisté. Za aktivní podpory Ruska se jistě objeví návrhy na uplatňování (teď již „skutečné“) „neutrality“, budování mostů a podobně. Lze se domnívat, že proevropská orientace má větší naděje na úspěch, pokud ke změně ve vedení země dojde během či po prezidentských volbách v roce 2011.

Luboš Veselý

Autor je Senior Research Fellow Výzkumného centra AMO. V letech 2006-2007 byl ředitelem Centra. Je interním doktorandem na Institutu mezinárodních studií, Fakulty sociálních věd, Univerzity Karlovy v Praze. Zaměřuje se na Bělorusko, zahraniční politiku Polska a České republiky, východní politiku EU.

ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) je nevládní organizace založená za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Základním posláním AMO je přispívat k hlubšímu porozumění mezinárodnímu dění. Díky svým aktivitám a již více než desetileté historii je AMO vnímána jako přední nezávislý zahraničněpolitický think-tank v České republice.

K dosažení svých cílů Asociace:

- formuluje a vydává studie a analýzy;
- pořádá mezinárodní konference, expertní semináře, kulaté stoly, veřejné diskuse;
- organizuje vzdělávací projekty;
- prezentuje kritické názory a komentáře k aktuálnímu dění pro domácí a zahraniční média;
- vytváří příznivější podmínky pro růst nové generace expertů;
- podporuje zájem o disciplínu mezinárodních vztahů mezi širokou veřejností;
- spolupracuje s řadou dalších domácích i zahraničních institucí.

VÝZKUMNÉ CENTRUM

Výzkumné centrum Asociace pro mezinárodní otázky bylo založeno v říjnu 2003 jako jeden z hlavních pilířů činnosti Asociace zaměřený na výzkum, analýzu a popularizaci výzkumu v oblasti mezinárodních vztahů a zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky.

Náplní činnosti Centra je přispívat k identifikaci a analýze problémů důležitých pro zahraniční politiku České republiky a její postavení v současném světě. Centrum poskytuje nezávislé analýzy, vytváří prostor pro odbornou i veřejnou diskusi o problémech mezinárodní politiky a navrhuje jejich možná řešení. Činnost Centra lze rozdělit do dvou základních, vzájemně provázaných oblastí: výzkumu a expertní analýzy na straně jedné a prostředkování politického a odborného dialogu na straně druhé.